

ТУПЧІЄНКО Д. Л.,
здобувач кафедри конституційного
та адміністративного права
(Національний авіаційний університет)

УДК 342.1

**ЗАКОН США «ПРО БОРТЬБУ З ПРАКТИКОЮ КОРУПЦІЇ ЗА КОРДОНОМ»:
ДЕТАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА, САНКЦІЇ
ТА ЕКСТЕРИТОРІАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ**

У статті розглядається актуальне питання, яке полягає в тому, що деякі норми Закону США «Про боротьбу з практикою корупції за кордоном» можливо імплементувати в антикорупційне законодавство України.

Ключові слова: США, корупція, боротьба з корупцією, санкції, екстериторіальність.

В статье рассматривается актуальный вопрос, который заключается в том, что некоторые нормы Закона США «О борьбе с практикой коррупции за рубежом» возможно имплементировать в антикоррупционное законодательство Украины.

Ключевые слова: США, коррупция, борьба с коррупцией, санкции, экстерриториальность.

This paper deals with the actual question that is that US law “On Combating Corruption practices abroad” some of its provisions may implement anti-corruption legislation in Ukraine.

Key words: USA, corruption, fight against corruption, sanctions, extraterritoriality.

Вступ. Закон США «Про боротьбу з практикою корупції за кордоном» [1] – це федеральний закон Сполучених Штатів Америки, відомий насамперед за двома його основними положеннями: щодо вимог до звітності та прозорості в законі «Про цінні папери і біржу» 1934 р. [2] і з приводу хабарництва іноземних посадових осіб.

Результати дослідження. Детальна характеристика основних положень та пов'язаних нормативно-правові акти. Сферою діяльності закону є заборона певних методів діяльності у сфері зовнішньої торгівлі, яка стосується трьох груп фізичних та юридичних осіб США, а саме:

- емітентів цінних паперів, що мають лістинг або котируються на біржах США;
- внутрішніх суб'єктів господарювання США;
- інших осіб (які не виступають емітентами чи внутрішніми суб'єктами господарювання).

Сфера дії закону також поширюється на таких фізичних або юридичних осіб:

- посадова особа;
- директор;
- працівник;
- представник;
- акціонер такого емітента, внутрішнього суб'єкта господарювання та іншої фізичної або юридичної особи.

Зокрема, вказаним фізичним або юридичним особам забороняється використовувати з корупційною метою як у США, так і за їх межами такі засоби:

- засоби зв'язку (у тому числі пошта, телефон, телеграф, електронна пошта тощо);
- будь-які інші засоби чи інструменти транскордонної торгівлі.

Криміналізація застосування пошти та інших засобів зв'язку в США має історичне коріння (зокрема, пограбування поштових фургонів на Дикому Заході в XIX ст. і, як результат, надання Поштовій службі США статусу правоохоронної установи [3]).

Корупційна мета трактується законом як сприяння здійсненню забезпечення здійснення вчинення будь-яких інших дій стосовно комерційної пропозиції, виплати, обіцянки зробити виплату, надання дозволу на виплату в матеріальному еквіваленті, що визначається законом так:

- як будь-які грошові кошти;
- як пропозиції;
- як подарунки;
- як обіцянка надати матеріальну вигоду;
- як дозвіл на надання будь-чого, що має матеріальну цінність таким чотирьом категоріям іноземних юридичних або фізичних осіб: будь-яка іноземна посадова особа, будь-яка іноземна політична партія чи її посадові особи, будь-який кандидат на державну посаду за кордоном, будь-яка особа, що прямо або опосередковано може сприяти вказаним діям (лобіст, комерційний посередник, агент, брокер тощо).

Корупційна мета в законі конкретизована так:

а) як здійснення впливу на будь-яку дію чи рішення такої іноземної посадової особи, партії, посадової особи або кандидата на таку посаду під час виконання нею своїх службових обов'язків;

б) як схилення такої іноземної посадової особи, партії, посадової особи або кандидата на таку посаду до:

- певних дій;
- ухилення від дій у порушення законних обов'язків такої посадової особи;
- отримання будь-яких неправомірних переваг;
- схилення такої іноземної посадової особи, партії, посадової особи або кандидата до використання свого впливу на іноземний уряд або на його органи з метою: здійснення впливу або тиску на будь-яку дію чи рішення такого уряду чи його органів, надання допомоги щодо ведення господарської діяльності.

Термін «іноземна посадова особа» в законі означає будь-якого посадовця або працівника уряду іноземної країни чи будь-якого її міністерства, відомства або органу, а також міжнародної громадської організації, або будь-яку особу, що виконує офіційні функції для будь-якого такого уряду, міністерства, відомства чи органу, у тому числі дії від їх імені, або офіційні функції для будь-якої зазначеної міжнародної громадської організації, включаючи дії від її імені.

Термін «міжнародна організація» означає: 1) організацію в значенні розділу 1 «Закону про імунітети та привілеї міжнародних організацій» (розділ 22 Кодексу законів США, § 288), зокрема, міжнародну організацію, у якій Сполучені Штати Америки беруть участь; або 2) будь-яку іншу міжнародну організацію.

Термін «американська особа» у випадку фізичної особи означає громадянина США (згідно з визначенням, що міститься в розділі 101 «Закону про імміграцію та громадянство» [4] (розділ 8 Кодексу законів США, § 1101)) [5], а у випадку юридичної особи – будь-яку корпорацію, партнерство, асоціацію, акціонерне товариство, промисловий трест, неінкорпоровану організацію або громадянина-підприємця, утворені згідно із законами США, або будь-яких штату, території чи володіння США або їх адміністративно-територіальних одиниць.

Під терміном «внутрішній суб'єкт господарювання» розуміють:

- будь-яку особу, яка має статус громадянина, підданого або мешканця США;
- будь-яку корпорацію, партнерство, асоціацію, акціонерне товариство, промисловий трест, неінкорпоровану організацію або громадянина-підприємця, головна адміністрація яких розташована в США або які організовані згідно із законами будь-якого штату в США, території чи володіння США.

Термін «особа», коли він застосовується щодо правопорушника, означає будь-яку фізичну особу, яка не є громадянином США (згідно з визначенням, що міститься в розділі 8 Кодексу законів США § 1101 [6]), або будь-яку корпорацію, партнерство, асоціацію, акціонерне товариство, промисловий трест, неінкорпоровану організацію або громадянина-підприємця, які організовані згідно із законодавством іноземної країни або її адміністративно-територіальної одиниці.

Особу вважають «обізнаною» щодо дій, обставин або наслідків, якщо:

- така особа усвідомлює, що вона вчинює саме такі дії, що існують саме такі обставини або що саме такий результат буде вірогідним;
- така особа твердо впевнена в тому, що зазначені обставини існують, чи що саме такий результат буде вірогідним;
- коли протиправна дія передбачає поінформованість про існування певної обставини, наявність такої поінформованості розцінюють як встановлену в тому разі, якщо особа усвідомлює високу ймовірність існування такої обставини, за винятком тих випадків, коли ця особа фактично впевнена в тому, що такої обставини не існує.

Термін «звичайна дія державних органів» означає таку дію, яка виконується іноземною посадовою особою за звичайно встановленим порядком під час здійснення таких дій:

- отриманні дозволів, ліцензій або інших офіційних документів, що дають певній особі право вести господарську діяльність в іноземній державі;
- оформленні офіційних документів, наприклад візи чи замовлення на виконання робіт;
- забезпечення захисту правоохоронних органів, отриманні та доставляння пошти або плануванні інспекцій, пов'язаних із виконанням умов договорів або перевезенням товарів територією країни;
- наданні телефонного зв'язку, енерго- та водопостачання, проведенні вантажно-розвантажувальних робіт або захисту від псування продукції чи товарів, що швидко псуються;
- виконанні дій подібного характеру.

Термін «звичайна дія державних органів» не містить жодних рішень, що приймаються іноземною посадовою особою з приводу надання зацікавленій стороні замовлення на нову діяльність або продовження попередньої господарської діяльності, у тому числі умови, на яких це має здійснюватися, а також будь-які дії, що здійснюються іноземною посадовою особою, залученою до процесу прийняття рішень, з метою спонукання до прийняття такого рішення, що буде виділяти замовлення на нову, або продовжувати попередню, господарську діяльність із зацікавленою стороною.

Термін «транскордонна торгівля» означає торгівлю, комерційні відносини, перевезення або спілкування між окремими штатами, між будь-якою іноземною країною та будь-яким штатом або між будь-яким штатом і будь-яким місцем або судном, що перебуває поза його межами; цей термін також передбачає використання на території штату засобів телефонного або іншого транскордонного зв'язку, або будь-яких інших транскордонних засобів.

Санкції за порушення обмежень щодо використання службового становища та процедура їхнього застосування. За порушення вимог, встановлених законом «Про протидію корупції в зовнішньоекономічній діяльності», передбачені такі види санкцій:

- 1) для юридичних осіб:
 - штраф до 2 млн доларів США;
 - грошове стягнення до 10 тис. доларів США;
- 2) для фізичних осіб (посадової особи, директора, працівника або представника, акціонера):
 - штраф до 100 тис. доларів США;
 - позбавлення волі на строк до 5 років (здійснюється за позовом, порушеним міністром юстиції).

Додатково за умисні порушення та неправдиві заяви або твердження передбачено такі види санкцій:

для юридичних осіб – штраф у розмірі до 25 млн доларів США;
2) для фізичних осіб (посадової особи, директора, працівника або представника, акціонера):

- штраф у розмірі до 5 млн доларів США;
- позбавлення волі на строк до 20 років.

Додатково за ненадання інформації, документів чи звітності передбачено санкцію у вигляді штрафу в розмірі 100 доларів США за кожен день прострочення. Такий штраф стягується замість притягнення до кримінального покарання за неподання цих матеріалів.

Санкції не застосовують до будь-яких видів фінансової допомоги іноземним посадовим особам, політичним партіям чи їхнім посадовим особам у тому разі, якщо метою такої фінансової допомоги є забезпечення виконання звичайної діяльності державних органів, що здійснюється іноземною посадовою особою, політичною партією або посадовою особою партії.

Пом'якшуючими обставинами, що скасовують позов або звинувачення в порушенні положень закону, описаних вище, вважають такі:

– здійснення виплати, надання подарунку, пропозиції або будь-якої обіцянки, яка несе в собі цінність, якщо вони є законними діями згідно із законами та підзаконними актами країни, де перебуває така іноземна посадова особа, політична партія, посадова особа партії або кандидат на державну посаду;

– здійснення виплати, надання подарунку, пропозиції або будь-якої обіцянки, яке несе в собі цінність, якщо вона є обґрунтованою та дійсною витратою, наприклад відшкодування витрат на проїзд та проживання, що були сплачені іноземною посадовою особою, партією, посадовою особою партії або кандидатом на державну посаду (або були сплачені від їх імені) і мали безпосереднє відношення до таких видів діяльності:

- рекламування або показу товарів або послуг;
- укладення або виконання угоди з іноземним урядом або його відомством.

Якщо в Міністерстві юстиції США виникає підозра, що будь-яка юридична особа, що підпадає під дію цього закону, чи будь-яка її посадова особа, директор, працівник, представник або акціонер здійснює чи має намір здійснювати будь-яку діяльність, що порушує вимоги цього закону, у такому випадку Міністерство юстиції США має право на свій власний розсуд подати цивільний позов до відповідного федерального окружного суду з метою накладення заборони на такі дії, а суд після подання достатніх доказів може накладати безстрокові забезпечувальні заходи або видати постанову про заборону таких дій.

Під час проведення будь-якого цивільного розслідування, яке, на думку Міністерства юстиції США, є необхідним та доцільним для забезпечення виконання положень цього закону, міністр юстиції США або призначена ним особа має право приводити осіб до присяги та приймати від них офіційні заяви, викликати свідків до суду, приймати докази та вимагати надання будь-якої бухгалтерської документації та інших документів, які, на думку міністра юстиції США, мають відношення до справи або є важливими для такого розслідування. Явка свідків та надання документальних доказів можуть вимагатися з будь-якого місця на території США, будь-якої території чи будь-якого володіння США до будь-якого такого місця, де будуть проводитися слухання.

Якщо будь-яка особа відмовляється підкоритися рішенням або ігнорує судові повістки, міністр юстиції США має право звернутися за допомогою до будь-якого федерального суду, що має юрисдикцію щодо такого розслідування чи провадження або щодо місця проживання (розташування) такої особи, з метою забезпечення явки свідка, дачі ним свідчень і надання бухгалтерської документації та інших документів. Будь-який суд може видати наказ, що вимагає від такої особи явки до міністра юстиції США або до призначеної ним особи для надання документації чи свідчень у справі, за якою проводиться слідче провадження. Будь-яке невиконання такого судового наказу може каратися судом, якщо розпорядження суду не буде виконане.

Вручення будь-яких повісток за будь-якою такою справою може здійснюватися в тому судовому окрузі, де мешкає, розташована або перебуває така особа.

Міністр юстиції США має право встановлювати такі правила щодо цивільних розслідувань, які будуть вважатися необхідними або доцільними для виконання положень цього розділу.

Екстериторіальність застосування. Сфера дії закону США «Про боротьбу з практикою корупції за кордоном» поширюється на фізичних або юридичних осіб – нерезидентів США, тобто на будь-яких осіб, які мають певний ступінь зв'язку із США, незалежно від того, чи присутні вони фізично в Сполучених Штатах Америки під час здійснення корупційного діяння.

Висновки. Доказами в справі про корупцію можуть бути записи телефонних переговорів, листування електронною поштою, інструменти транскордонної торгівлі (наприклад, банківські акредитиви, кореспондентські рахунки в банках США тощо).

Це означає, що будь-яка фізична особа, яка користується кредитною картою однієї з двох світових платіжних систем (MasterCard чи Visa), або будь-яка юридична особа, яка здійснює зовнішньоекономічну діяльність, підпадає під дію цього закону.

Список використаних джерел:

1. The Foreign Corrupt Practices Act of 1977 (15 U.S.C. §78dd-1, et seq.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justice.gov/criminal/fraud/fcpa/docs/fcpa-ukranian.pdf>.
2. The Securities Exchange Act of 1934 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sec.gov/about/laws/sea34.pdf>.
3. United States Code, 2006 Edition, Supplement 5, Title 39 – Postal Service Part I – General, Chapter 4 – General Authority, Sec. 404 – Specific Powers, p. 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title39/pdf/USCODE-2011-title39-part1-chap4-sec404.pdf>.
4. The Immigration and Nationality Act of 1952 (Pub.L. 82–414, 66 Stat. 163, enacted June 27, 1952) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ssa.gov/OP_Home/comp2/F082-414.html.
5. Title 8 of the United States Code, § 1101 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/8>.
6. Title 8 of the United States Code, § 1101 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/8>.

